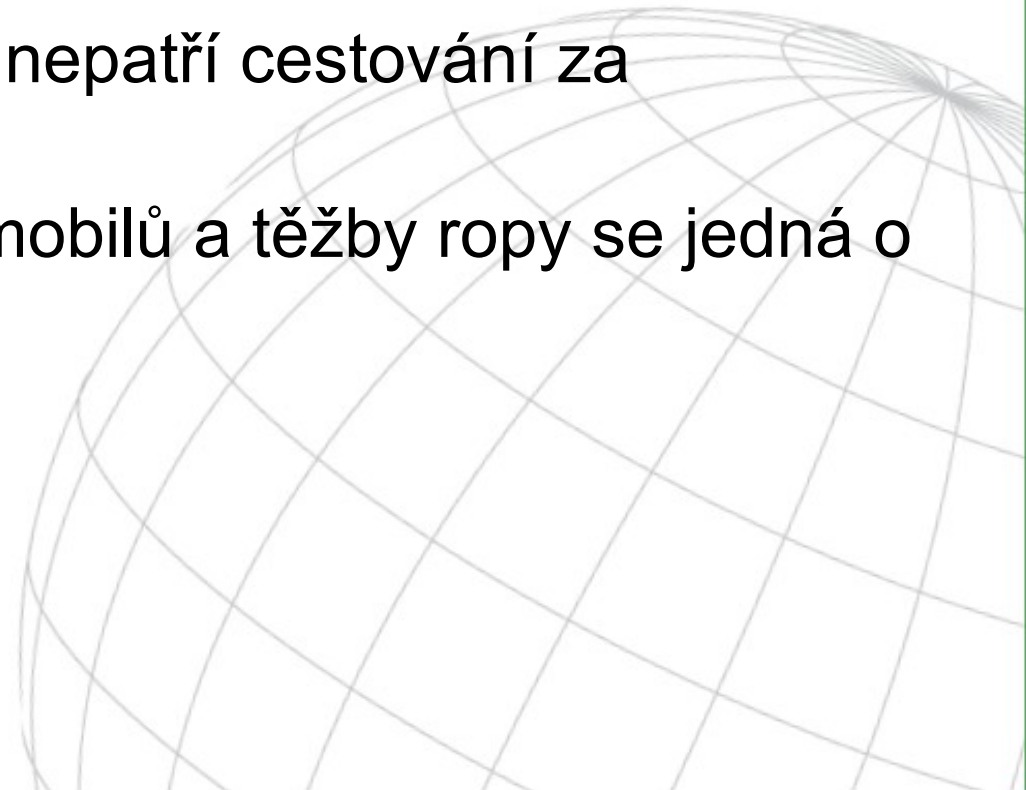

Geografie cestovního ruchu

Přednáška z předmětu
Socioekonomická geografie pro geomatiku (KMA/SGG)
Otakar Čerba
Západočeská univerzita

Cestovní ruch

- Cestovní ruch můžeme definovat jako specifickou formu mechanického pohybu obyvatelstva
- Cestovní ruch umožňuje uplatnit některé potřeby obyvatelstva – poznávání, změna prostředí, odpočinek, seberealizace, komunikace...
- Do oblasti cestovního ruchu nepatří cestování za zaměstnáním
- Vedle výroby potravin, automobilů a těžby ropy se jedná o nejlukrativnější odvětví

Rekreační prostory

- Cestovní ruch soustřeďuje obyvatelstvo k dlouhodobým či krátkodobým pobytům do významných středisek nebo regionů – rekreačních oblastí (prostorů)
- Většinou se jedná o oblasti, které mají příznivé přírodní podmínky a minimální narušení lidskou činností
- Cestovní ruch je realizován v rekreačních prostorech

Geografie cestovního ruchu

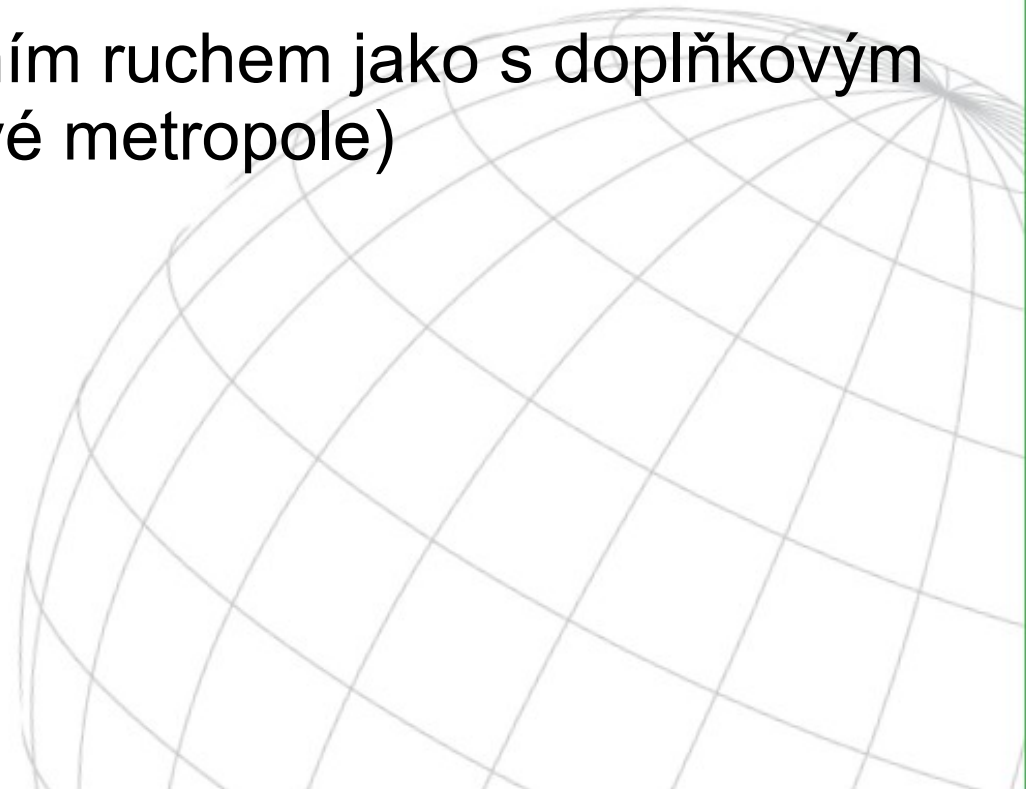
- Věda hraniční a syntetická (navazuje na poznatky z jiných přírodních, ekonomických i společenských věd)
 - Zabývá se studiem obecných zákonitostí a faktickým rozmístěním cestovního ruchu
1. Vyhodnocování faktorů a podmínek obecně i v konkrétních podmínkách
 2. Analýza cestovního ruchu jako specifické formy migrace obyvatelstva
 3. Vliv cestovního ruchu na změny ve struktuře a rozmístění hospodářství
 4. Vyhodnocování oblastí pro různé formy cestovního ruchu

Historie cestovního ruchu

- Jednoduché formy cestovního ruchu byly známy již ve starověkém Římě
- Ve středověku se cestovní ruch týkal především náboženství (poutě), lovu, případně zábav (turnaje, plesy)
- Za první formu „klasického“ cestovního ruchu považujeme návštěvy lázní, které se staly módními v 16-18 století
- První organizovaný výlet se odehrál v Anglii roku 1841
- V roce 1895 vzniká v Rakousku-Uhersku Spolek přátel přírody, který se zabýval realizací cestovního ruchu
- Hlavní rozvoj nastává po druhé světové válce a jeho hlavními příčinami jsou urbanizace, dostatek volného času a znečištění životního prostředí

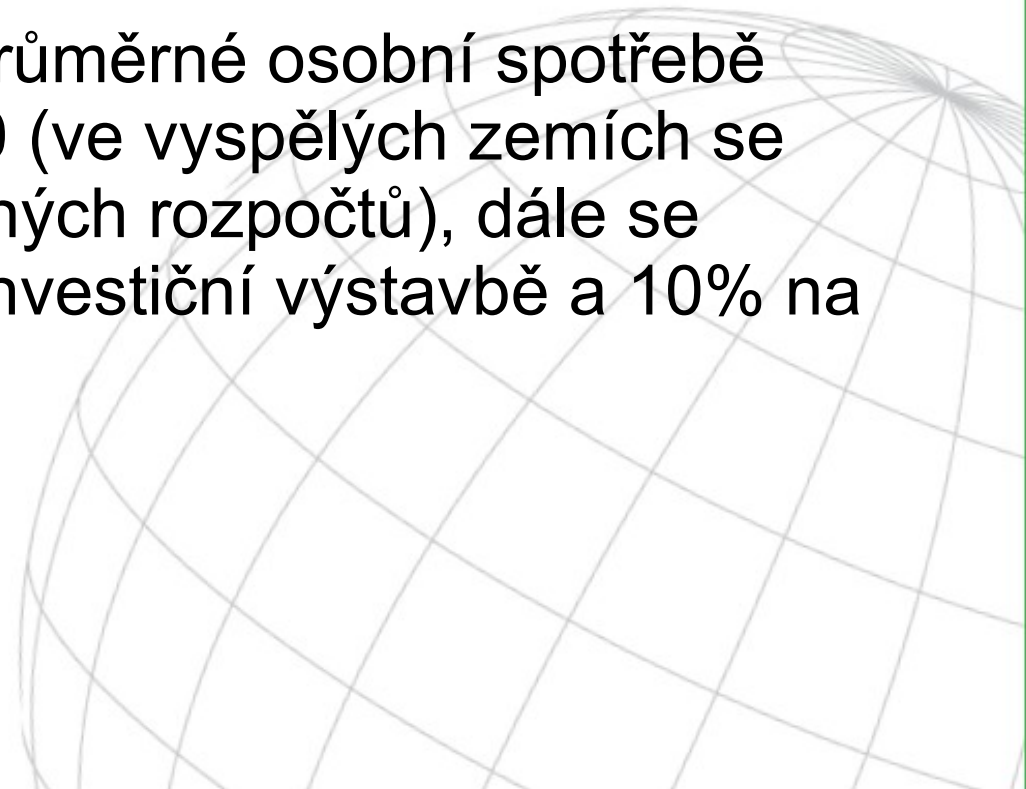
Cestovní ruch & Ekonomika

- Cestovní ruch může být profilovým oborem ekonomiky v dané oblasti (například Švýcarsko)
- Buď od počátku (lázeňská střediska) nebo postupně se začleňující a vytěsňují tradiční odvětví ekonomiky (horská střediska)
- Můžeme se setkat s cestovním ruchem jako s doplňkovým odvětvím ekonomiky (světové metropole)

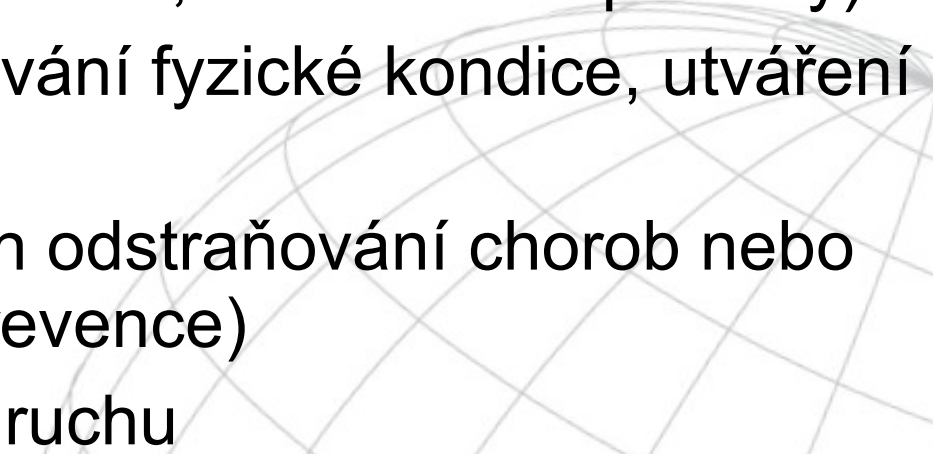

Cestovní ruch & Ekonomika

- Cestovní ruch zvyšuje výrobu potravin, suvenýrů, rozšíření služeb apod.
- Negativně působí snad jen výše uvedené vytěsňování jiných, v danou chvíli neperspektivních oborů, především zemědělství
- Podíl cestovního ruchu na průměrné osobní spotřebě obyvatel světa překročil 1/10 (ve vyspělých zemích se stává stěžejní složkou rodinných rozpočtů), dále se cestovní ruch podílí 7% na investiční výstavbě a 10% na zaměstnanosti

Formy cestovního ruchu

- Rekreační (většinou pobyt na jednom místě spojený s regenerací fyzických i duševních sil, včetně pobytů na chatě či na zahradě)
 - Poznávací
 - Kulturní (cílem je nejen poznávání, ale i kulturní prožitky)
 - Sportovně-turistický (upevňování fyzické kondice, utváření volných vlastností)
 - Léčebný (jeho funkcí není jen odstraňování chorob nebo jejich následků, ale i jejich prevence)
 - Specifické formy cestovního ruchu
-

Specifické formy cestovního ruchu

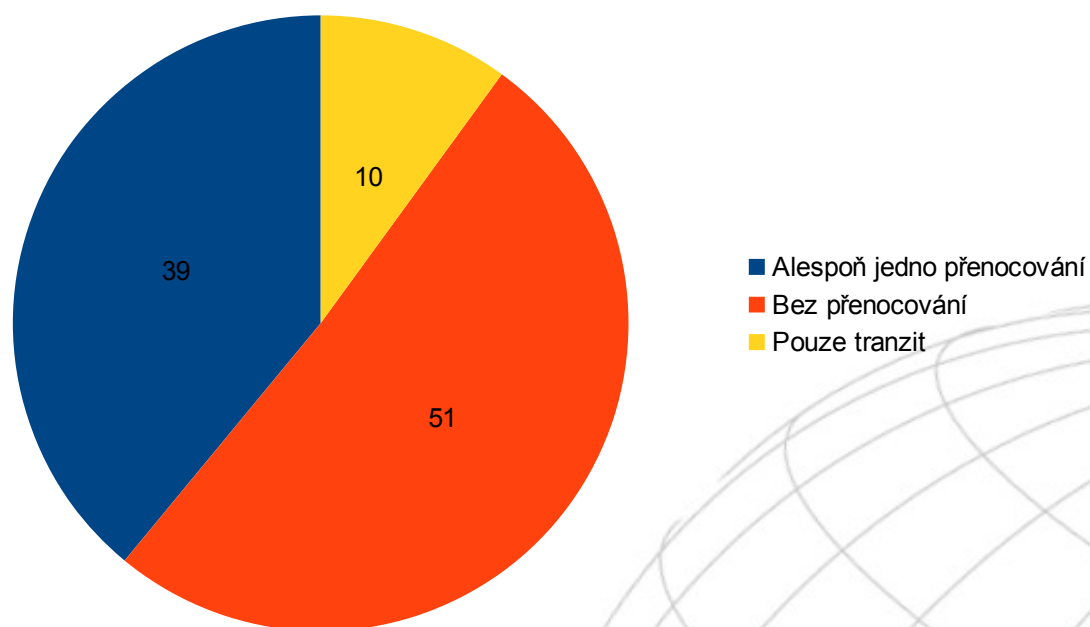
- Mototuristika
- Sociální turistika – speciální programy pro sociálně slabší vrstvy, v současnosti se rozvíjí ve Francii (výraz má více významů – cestování za sociálními výhodami)
- Kongresová turistika
- Návštěvy sportovních akcí
- Pobyty s vytvářením iluze – dobrodružství nebo historických období

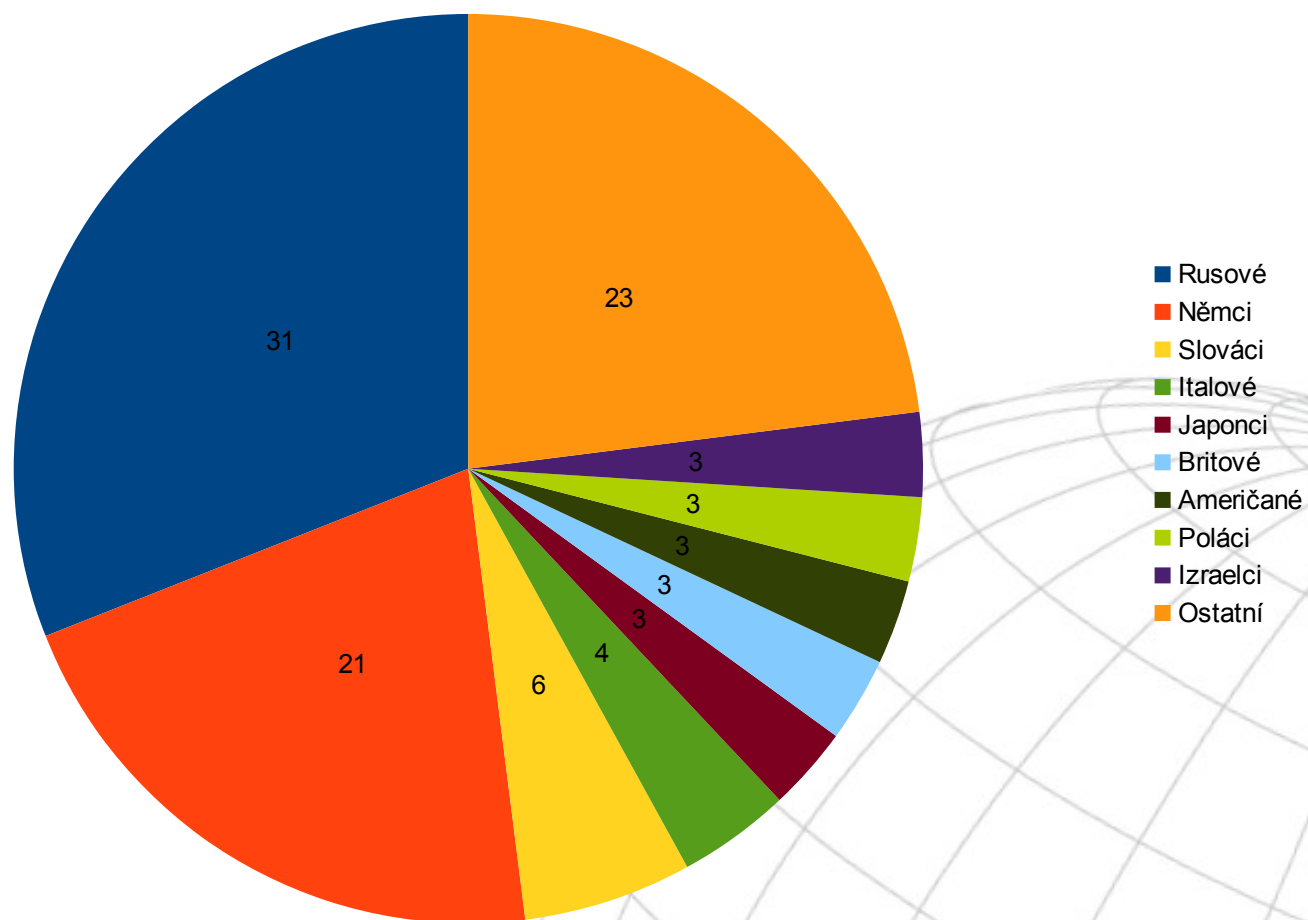
Znaky cestovního ruchu

- Rozložení cestovního ruchu během roku – celoroční, sezónní (letní, zimní)
- Délka pobytu účastníků – dlouhodobé, krátkodobé (1-3 dny), speciálními případy jsou víkendový a jednodenní cestovní ruch
- Cestovní cíl – rekreační, poznávací, sportovní, turistický, léčebný, náboženský...; podobné formám cestovního ruchu
- Organizace účastníků – neorganizovaný (individuální, volný), organizovaný (kolektivní, hromadný, vázaný, skupinový)
- Výběr účastníků – volný nebo výběrový (podle předem stanovených podmínek, např. léčba v lázních)
- Teritoriální rozmístění – domácí (vnitrozemský), zahraniční

Cestovní ruch v ČR (2012)

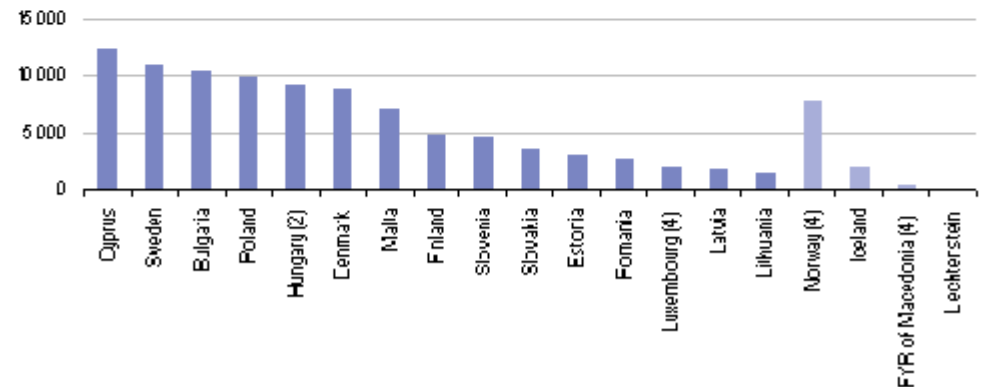
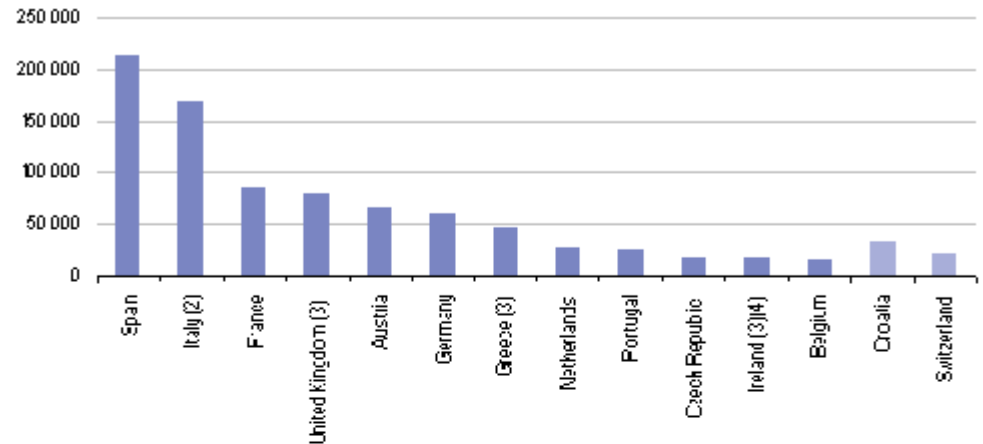

Cestovní ruch v ČR (2012)

Hodnocení cestovního ruchu

- Velikost cestovního ruchu – počet účastníků, cest, přenocování...
- Bilance cestovního ruchu
- Úroveň cestovního ruchu

Počet přenocování na obyvatele v roce 2010
Podle EUROSTAT

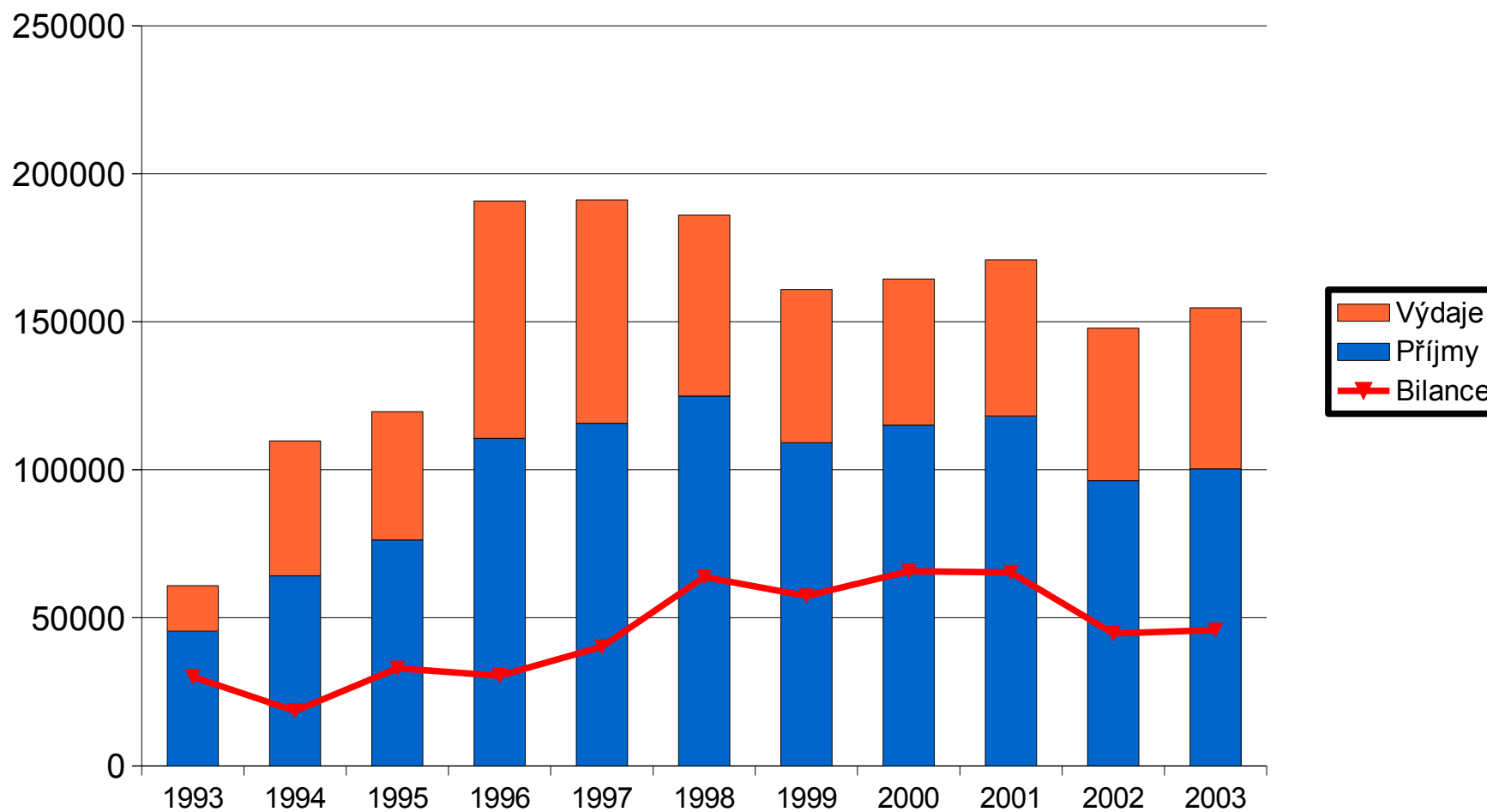
Bilance cestovního ruchu

- Podobné jako u zahraničního obchodu
- Pasivní bilance – výdaje vyšší než příjmy
- Aktivní bilance je opakem pasivní
- Bilanci lze také vyjádřit podle počtu výjezdů z oblasti a naopak výjezdů z oblasti – pak v případě pasivní bilance převažují domácí turisté v zahraničí
- ČR má bilanci aktivní

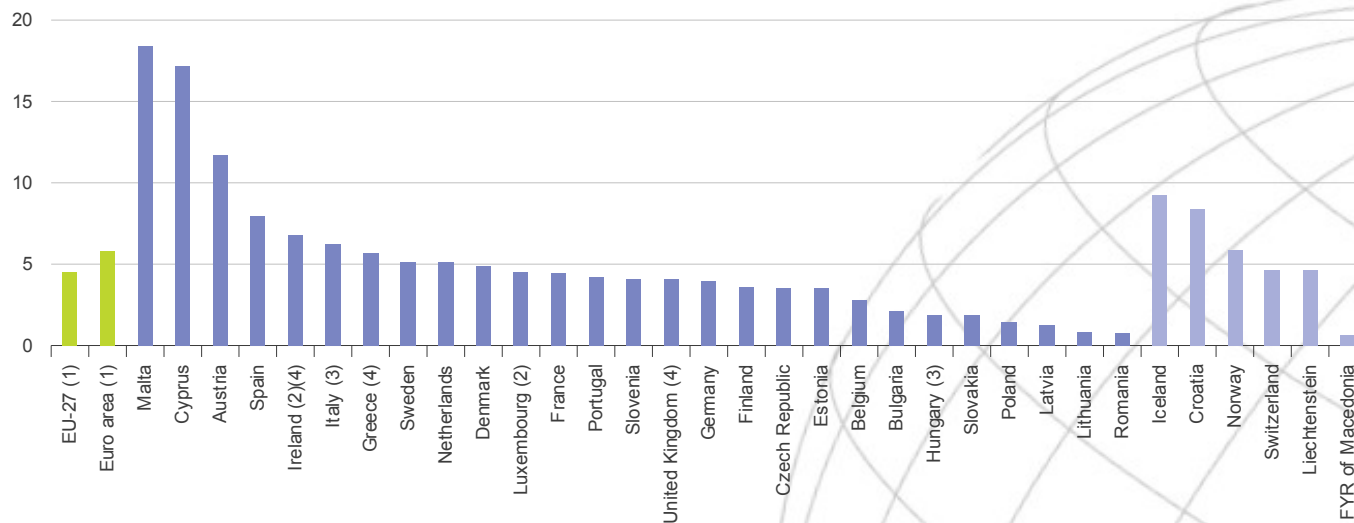
Bilance cestovního ruchu

Příjmy a výdaje z cestovního ruchu (mil. Kč)

Úroveň cestovního ruchu

- Měří se počtem návštěvníků na jednoho obyvatele nebo podílem na tvorbě hrubého domácího produktu

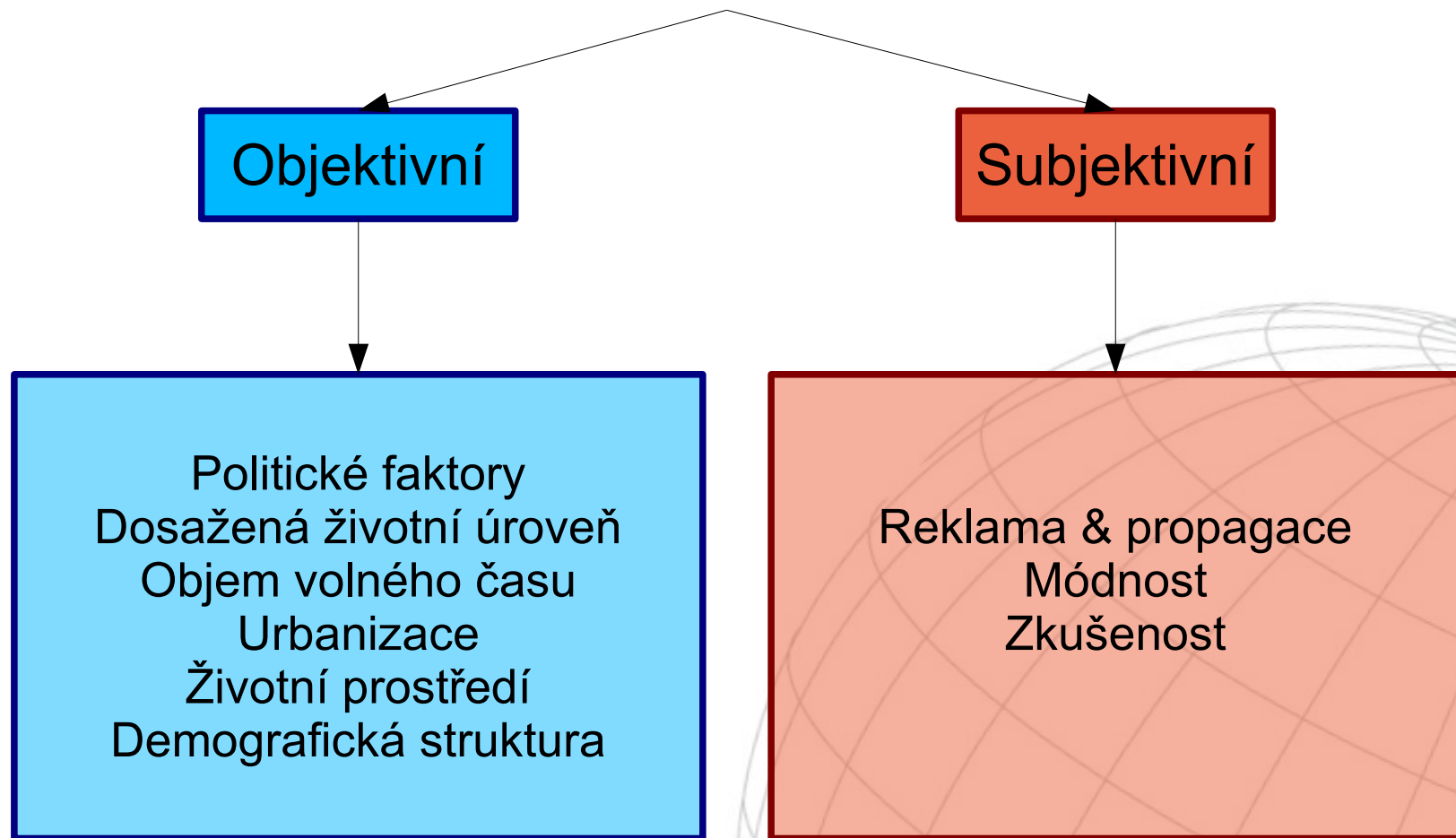
*Intenzita cestovního ruchu (počet přenocování na obyvatele v roce 2010)
Podle EUROSTAT*

Lokalizace cestovního ruchu

- Jedna ze základních otázek geografie cestovního ruchu
- Rozvoj a rozmístění (lokalizaci) cestovního ruchu ovlivňují především tři základní faktory (skupiny faktorů):
 1. Faktory (stimulační) selektivní
 2. Lokalizační faktory
 3. Realizační faktory

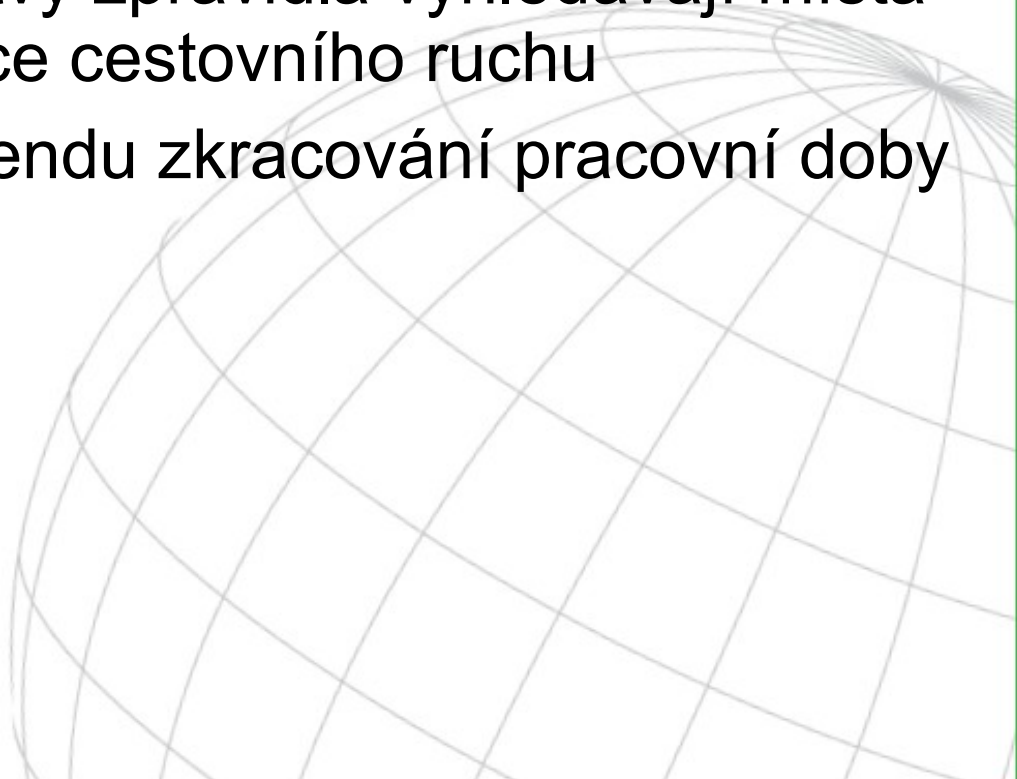
Selektivní (stimulační) faktory

Politické faktory

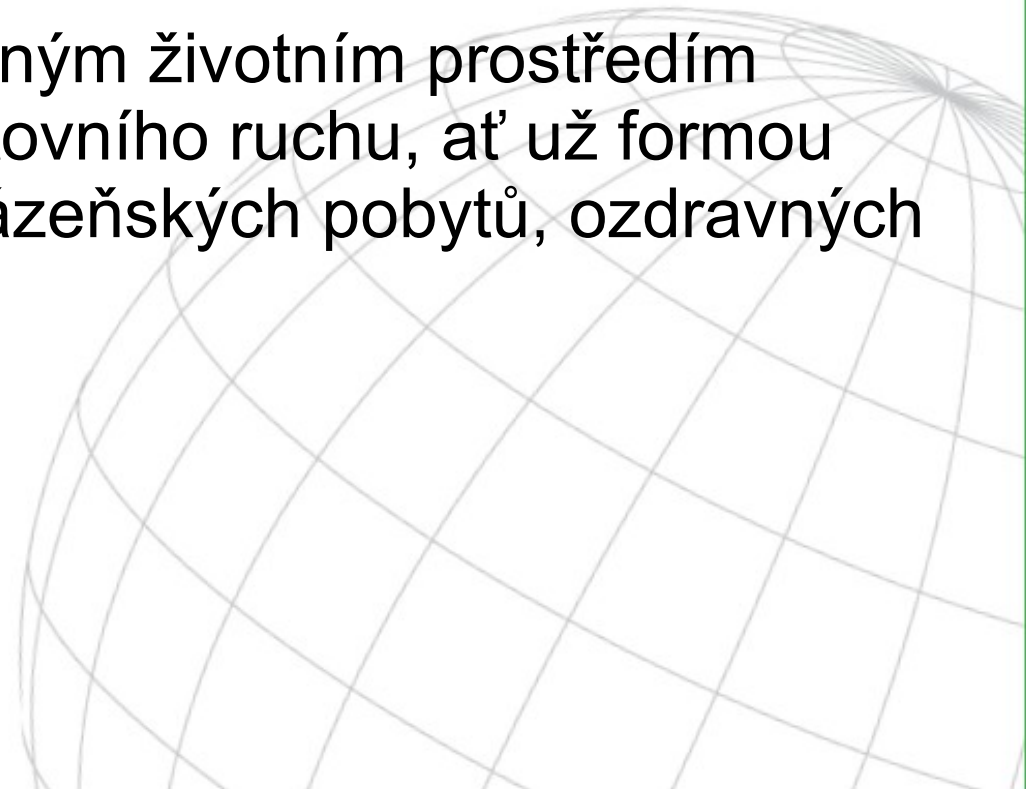
- Obecně platí, že cestovní ruch se ve větší míře rozvíjí v mírovém uspořádání světa
- Také záleží na vnitropolitické uvnitř země a na charakteru politického systému (represivní režimy cestovní ruch nepodporují)
- V případě stabilizace politického klimatu dochází k intenzivnějšímu rozvoji vnitrostátního cestovního ruchu a k vyššímu zapojení do mezinárodního cestovního ruchu
- Mezi politické faktory řadíme také omezení cestovního ruchu díky státním hranicím nebo směnitelnosti měny
- Příklady působení politiky na cestovní ruch – Chorvatsko, Libanon, Izrael, býv. NDR

Dosažená životní úroveň a objem fondu volného času

- Finančně lépe situované vrstvy zpravidla vyhledávají místa dražší a vzdálenější destinace cestovního ruchu
 - Cestovní ruch narostl díky trendu zkracování pracovní doby a prodlužování dovolených
-

Urbanizace & životní prostředí

- Od počátku 20.století vzrostl počet obyvatel ve městech téměř 10x
- Vznikly velké městské aglomerace, které mají na cestovní ruch největší požadavky – jsou zde vyšší příjmové skupiny, znehodnocené životní prostředí...
- Obyvatelé oblastí s poškozeným životním prostředím vyhledávají často formy cestovního ruchu, ať už formou individuální rekreace nebo lázeňských pobytů, ozdravných pobytů, škol v přírodě...

Demografická struktura

- Cestovního ruchu využívají především lidé mladší (15-39 let) a muži
- Na věku záleží i výběr formy cestovního ruchu (mladší volí spíše zájezdy se sportovním zaměřením, starší upřednostňují formy poznávací a pobytové)
- Negativně se do intenzity cestovního ruchu promítá vysoký počet dětí, z důvodů menší mobility a vyšší finanční náročnosti
- Co se týče zaměstnanosti, největší zájem o cestovní ruch projevují osoby ekonomicky aktivní zaměstnanci v průmyslu a službách (opak tvoří zemědělci a pracující důchodci)
- Cestovní ruch více vyhledávají osoby s vyšším vzděláním – mají větší touhu po poznání
- Na cestovní ruch také pozitivně působí vlastnictví auta a rekreačního objektu

Mariotova stupnice (1993)

- Determinace vlivu demografických struktur na cestovní ruch
- Čím vyšší je bodová hodnota, tím silnější je vliv faktoru na rozhodování ohledně cestovního ruchu

Bodová hodnota	Faktor
10	Velikost sídel
9	Sociální příslušnost
8	Vlastnictví auta nebo rekreačního objektu
7	Ekonomická aktivita, vzdělání, průměrný příjem
6	Věk
5	Bytový fond (velikost a úroveň bydlení), počet členů v domácnosti
3	Pohlaví, typ zástavby
2	Hustota obyvatelstva
1	Hustota sídel

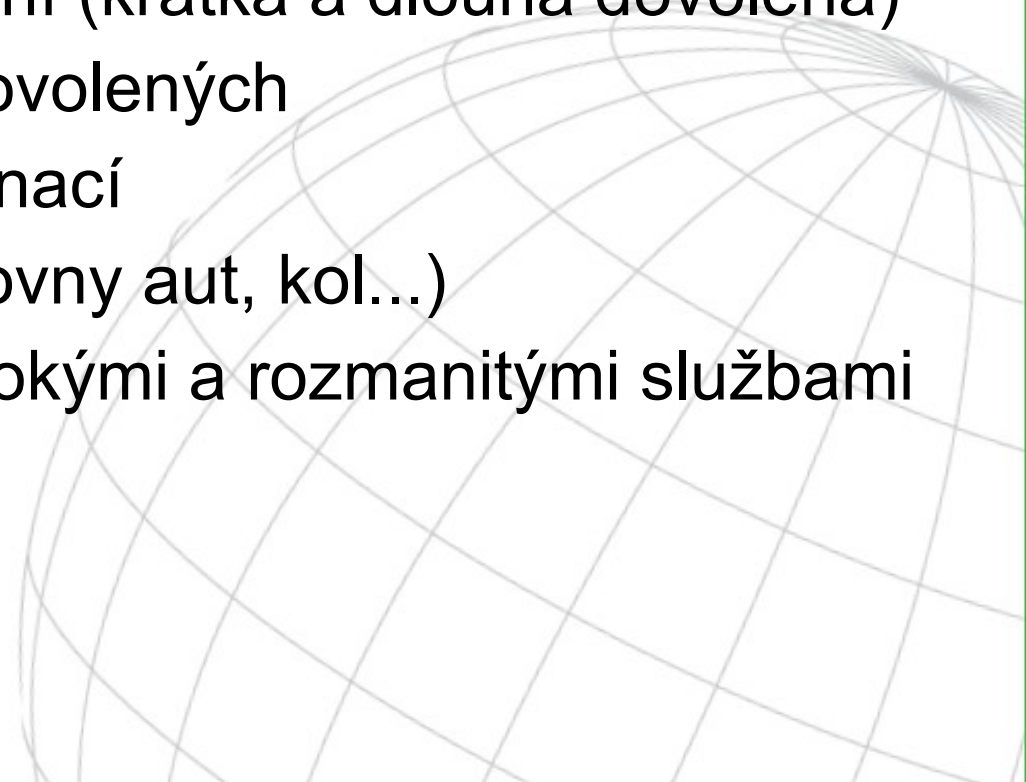
Subjektivní selektivní faktory

- Řada psychologických pohnutek, kterými je ovlivňováno rozhodování jednotlivce nebo skupiny obyvatel k účasti na cestovním ruchu a k výběru lokality pro cestovní ruch

Zkušenosti

- V současnosti díky rostoucímu cestovnímu ruchu narůstá množství zkušeností.
- Důsledky těchto zkušeností:
 - Utrpí destinace s nedostatečnými službami
 - Smíšené spotřební chování (krátká a dlouhá dovolená)
 - Roztříštěné preference dovolených
 - Oslabování věrnosti destinací
 - Preference mobility (půjčovny aut, kol...)
 - Preference regionů se širokými a rozmanitými službami

Lokalizační faktory

Rozhodují o konkrétní lokalizaci, o funkčním využití konkrétní oblasti cestovním ruchem z hlediska přírodních možností nebo z hlediska charakteru a kvalit společenských podmínek a atraktivit

Přírodní

Klima
Hydrologie
Reliéf
Geologie
Flóra
Fauna

Uplatňují se zejména v plošně rozsáhlých areálech, mají stacionární, a můžeme říci, že i do jisté míry konstantní charakter, čímž vytvářejí předpoklad pro regionalizaci cestovního ruchu

Společenské

Bodové objekty s konkrétní vazbou na obyvatelstvo – kde je velká hustota obyvatel, tam je i více atraktivních staveb nebo událostí

Objekty

Hrady
Zámky
Muzea
Divadla
...

Akce

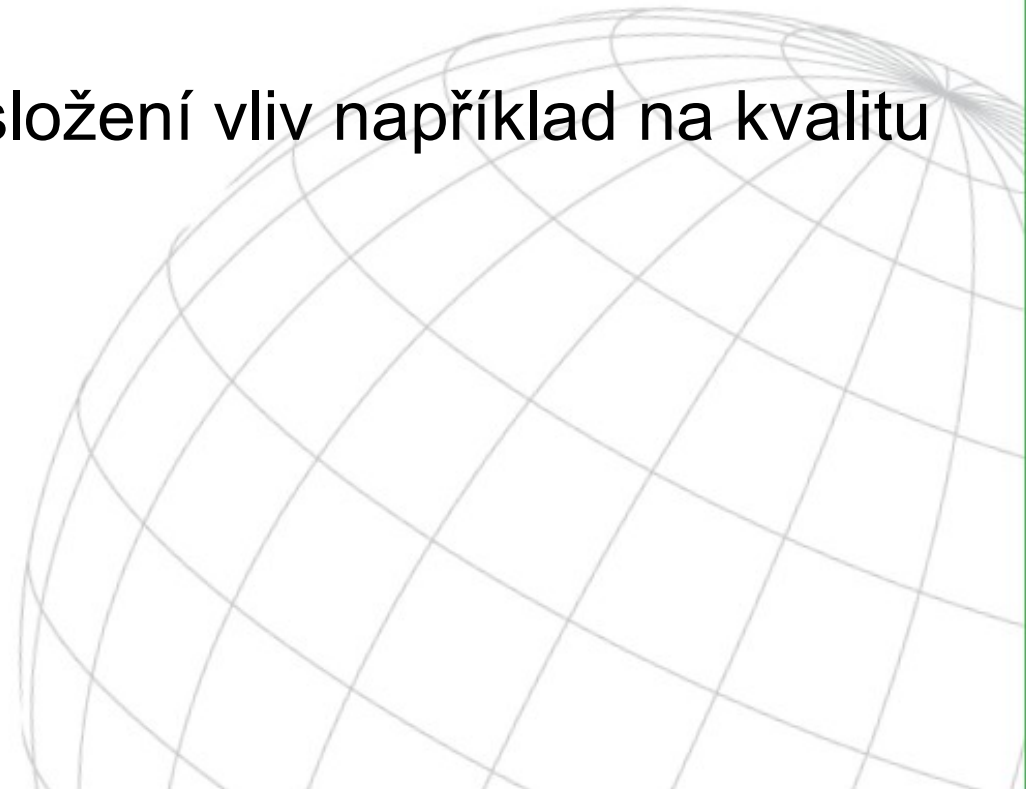
Festivally
Koncerty
Náboženské slavnosti
...

Klimatické poměry

- Vertikální (výšková) i horizontální (v závislosti na zeměpisné šířce) zonalita způsobují různé hodnoty teplot, vlhkosti vzduchu, množství srážek, výška sněhové pokrývky
- Pro cestovní ruch mají největší význam dva podnebné pásy – mírný a subtropický
- Ostatní pásy (polární, tropický, subpolární) nejsou pro masové využití cestovním ruchem a pro dlouhodobé pobyty vhodné – především z hlediska extrémních hodnot klimatických veličin (teplot, srážek, vlhkosti vzduchu apod.)
- Výjimku tvoří některé přímořské oblasti (Karibik, Brazílie, jihovýchodní Austrálie) a ostrovní oblasti (ostrovy v Tichém a Indickém oceánu)
- V subtropické oblasti je hlavním centrem Středomoří (nejen díky přírodním dispozicím)
- Cestovní ruch v mírném pásmu do značné míry závisí na výškové zonalitě (atraktivní jsou hory nebo pobřeží).

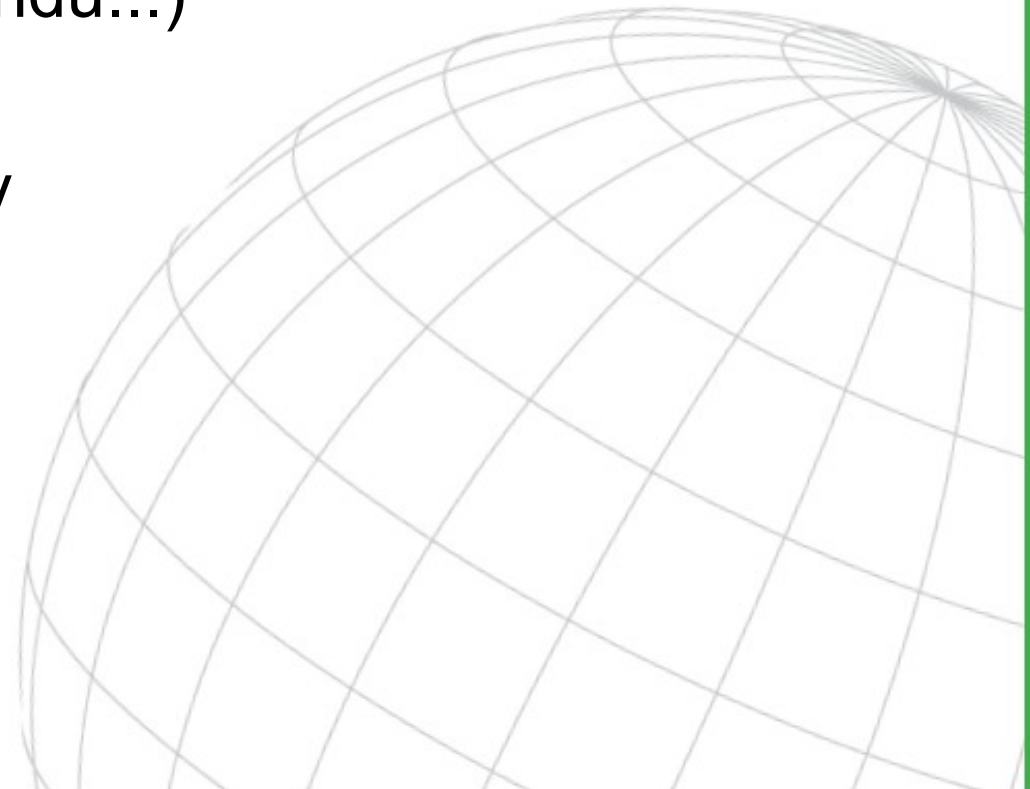
Geologické poměry

- Některé oblasti jsou významné díky svému geologickému složení, které především za pomoci různých forem zvětrávání utváří okolní krajinu, například krasové (vápencové) oblasti – Kras (Slovinsko / Chorvatsko), Plitvická jezera (Chorvatsko), Slovenský ráj, Carlsbad Caverns (USA)...
- Kromě toho má geologické složení vliv například na kvalitu pobřeží

Hydrologické poměry

- Jedna z nejdůležitějších podmínek
- Lázeňství
- Vývěry podzemních vod – gejzíry (Island, Yellowstone, Severní ostrov Nového Zélandu...)
- Přímořské oblasti
- Jezera a umělé vodní plochy
- Říční oblasti

Lázeňství

- Jedna z nejstarších forem cestovního ruchu
- Pro rozvoj lázeňství je důležitá koncentrace vývěrů podzemních vod s léčivými účinky
- Mezi výhody lázeňských středisek patří především celoroční provoz
- K nevýhodám počítáme často pouze vnitrostátní klientelu
- Skupinu významných evropských lázeňských center tvoří například lázně Vichy (Francie), Baden-Baden (Německo), Badgastein (Rakousko), Karlovy Vary, Mariánské Lázně...
- Zvláštní skupinu tvoří lázně poblíž radioaktivních pramenů – Aix les Bains [ee le been] (Francie), Bad Brambach (Německo), Jáchymov

Přímořské oblasti

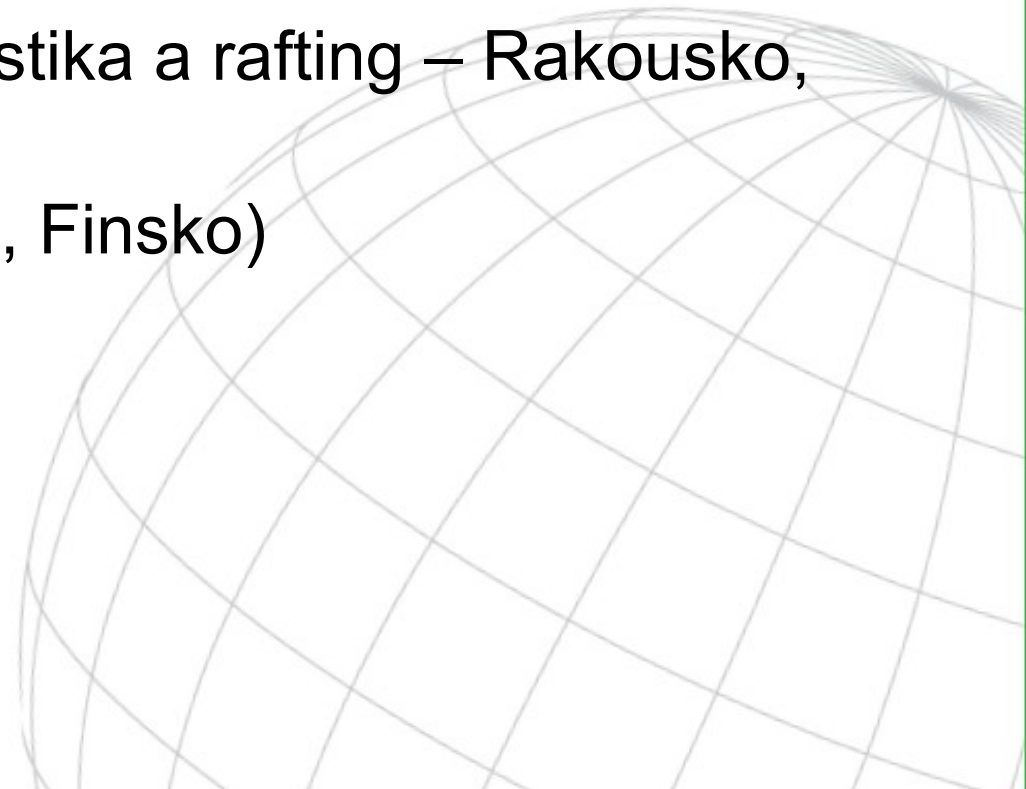
- Zvláště atraktivní jsou místa s celoročním provozem
 - Míru cestovního ruchu ovlivňuje teplota a čistota vody, kvalita pobřeží a přilehlého zázemí
 - Hlavní oblasti: Středozemní moře, Karibské moře, pobřeží Kalifornie, pobřeží Zadní Indie, jihovýchodní Austrálie, ostrovy v Indickém oceánu (Seychely, Mauritius, Réunion) a ostrovy v Pacifiku (Indonésie, Tahiti, Havajské ostrovy)
-

Jezera a umělé nádrže

- Většinou pro víkendovou rekreaci
- Například Ženevské jezero (Švýcarsko), Lago di Maggiore (Itálie), Lake District (Velká Británie), Mazurská jezera (Polsko), Finsko...
- Zvláštním případem jsou Češi, Slováci, Maďaři (vnitrozemské postkomunistické státy), kteří si v dobách komunistického režimu, kdy návštěva přímořských oblastí byla obtížná, zvykli navštěvovat přehradní nádrže a rybníky i v rámci dlouhodobé rekreace

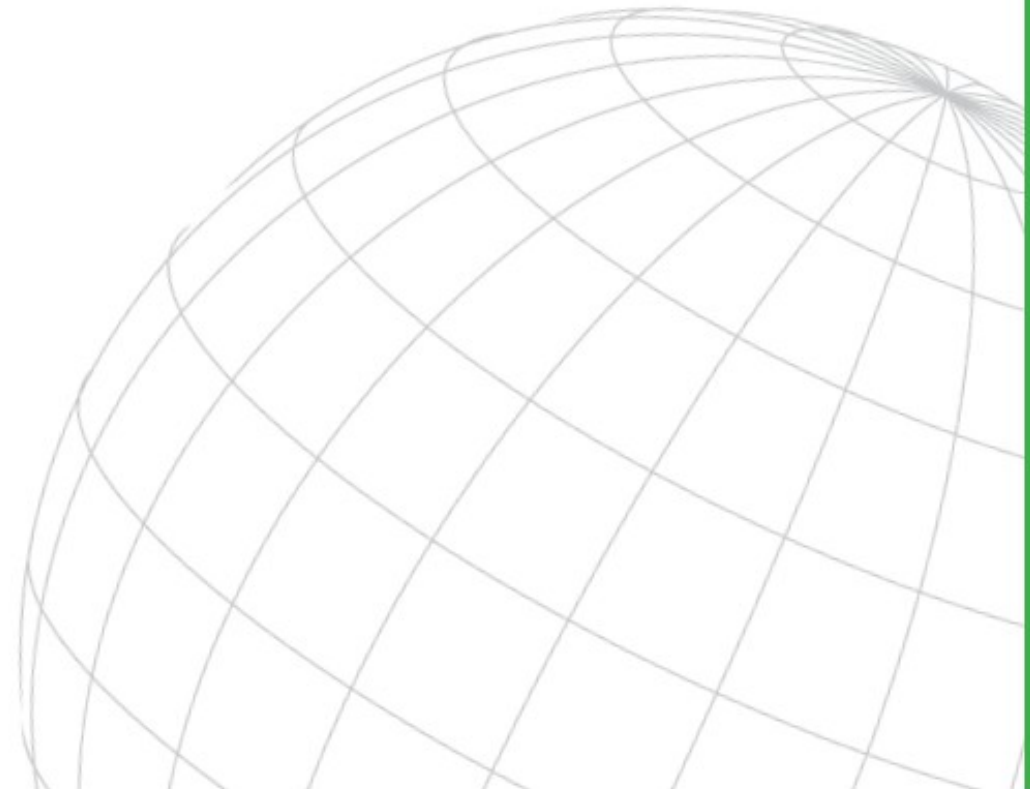
Říční oblasti

- Říční oblasti jsou využívány především k
 - Poznávacím zájezdům (vodopády – Niagarské, Viktoriiny, národní parky USA – Yosemite, Yellowstone; kaňony – Grand Canyon, Francie, Norsko, okolí Plitvických jezer – Chorvatsko...)
 - Sportovnímu vyžití (kanoistika a rafting – Rakousko, Slovinsko, Švýcarsko)
 - Rybolovu (Norsko, Rusko, Finsko)

Reliéf a morfologické poměry

- Má vliv na kvalitu pobřeží, jeho členitost
- Pro turistický ruch je významná především vertikální členitost – zvláště zajímavé jsou hory (rodinná rekreace, turistika, dlouhodobé pobyty) a velehory (sportovní vyžití – lyžování, alpinismus, vysokohorská turistika, canyoning, rafting...)

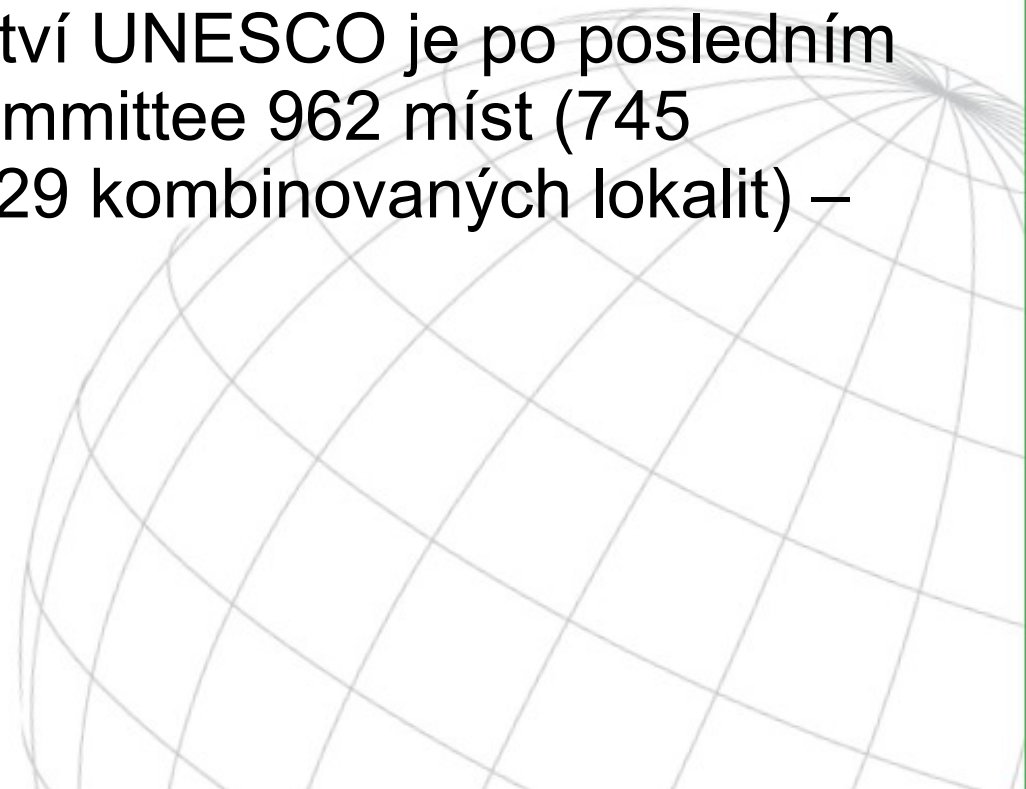

Fauna a flóra

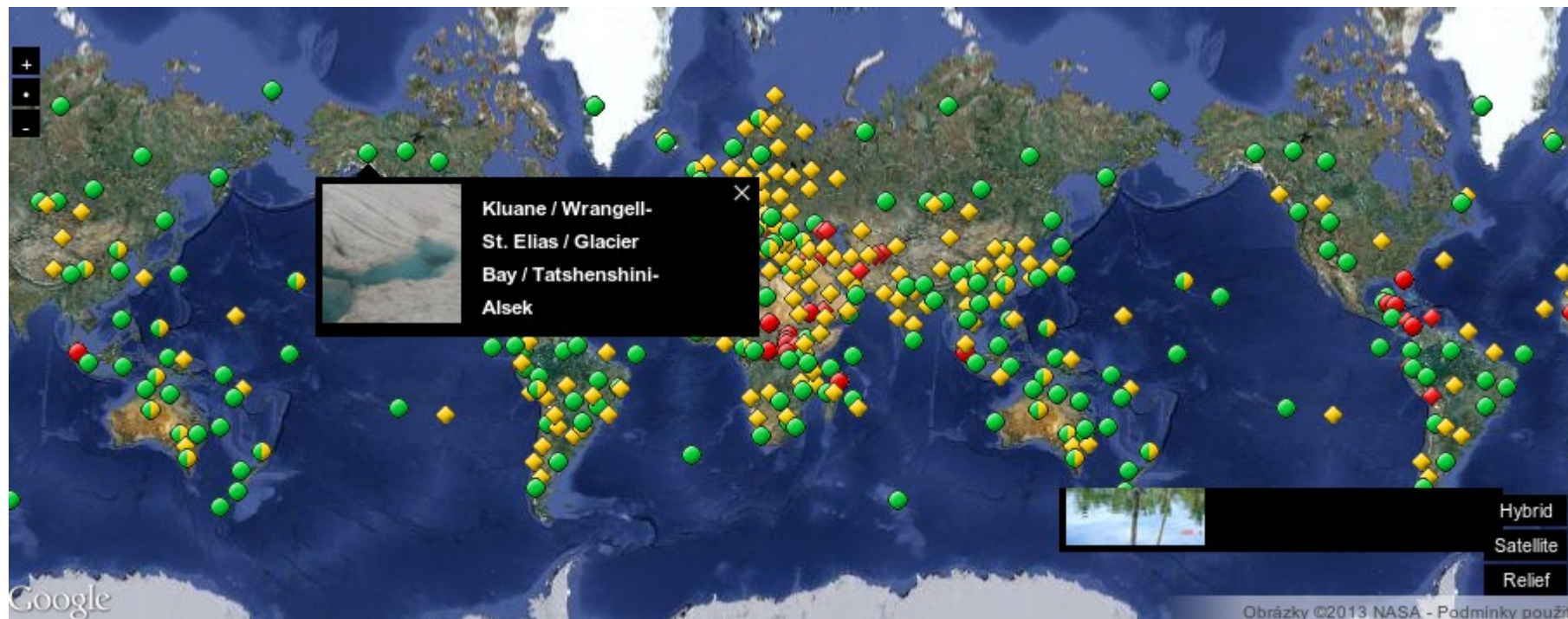
- Porosty omezují prašnost a hluk v příměstských lokalitách (parky, lesoparky, zahradní kolonie...)
- Pro cestovní ruch jsou nejvhodnější výškově propojené, během roku proměnlivé, ale stále zelené smíšené lesy
- Významnou složkou cestovního ruchu jsou návštěvy rezervací, národních parků a chráněných oblastí
- Výskyt některých rostlin nebo živočichů může mít na cestovní ruch negativní vliv (komáři, bolševníky)
- Většinou má ovšem negativní vliv cestovní ruch na přírodní složky krajiny Země.

Památky UNESCO

- Mezi velmi významné představitele společenských lokalizačních faktorů patří památky (i přírodní) zařazené do kulturního (případně přírodního) světového dědictví lidstva a zapsané do seznamu UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
- V seznamu světového dědictví UNESCO je po posledním zasedání World Heritage Committee 962 míst (745 kulturních, 188 přírodních a 29 kombinovaných lokalit) – <http://whc.unesco.org/>

Památky UNESCO

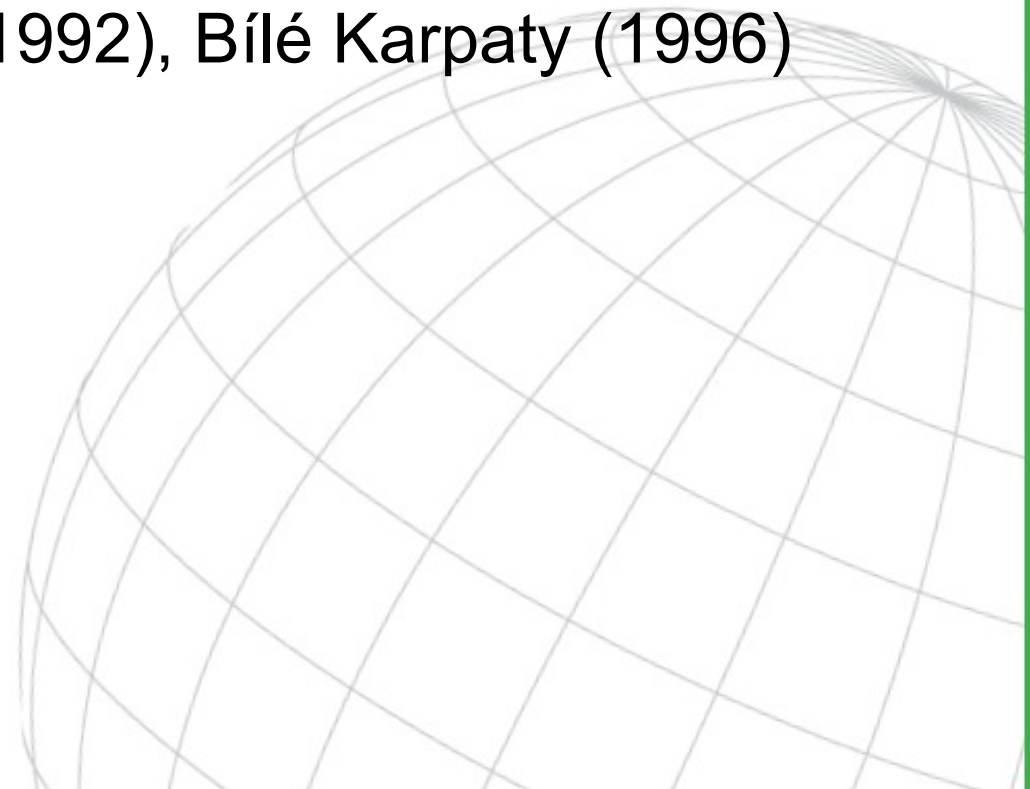

Památky UNESCO v ČR

- Historické jádro Prahy (1992)
 - Historické jádro Českého Krumlova (1992)
 - Historické jádro Telče (1992)
 - Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou (1994)
 - Historické jádro Kutné Hory s kostelem sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci (1995)
 - Lednicko-valtický areál (1996)
 - Vesnice Holašovice (1998)
 - Zámek a zahrady v Kroměříži (1998)
 - Zámek v Litomyšli (1999)
 - Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci (2000)
 - Vila Tugendhat v Brně (2001)
 - Židovská čtvrť a Bazilika Svatého Prokopa v Třebíči (2003)
-

Biosférické rezervace UNESCO

- Dalším stupněm mezinárodní ochrany jsou biosférické rezervace UNESCO, které tvoří významné pevninské, mořské a smíšené ekosystémy
- V České republice se nachází tyto biosférické rezervace: Křivoklátsko (1977), Třeboňsko (1977), Pálava (1986), Šumava (1990), Krkonoše (1992), Bílé Karpaty (1996)

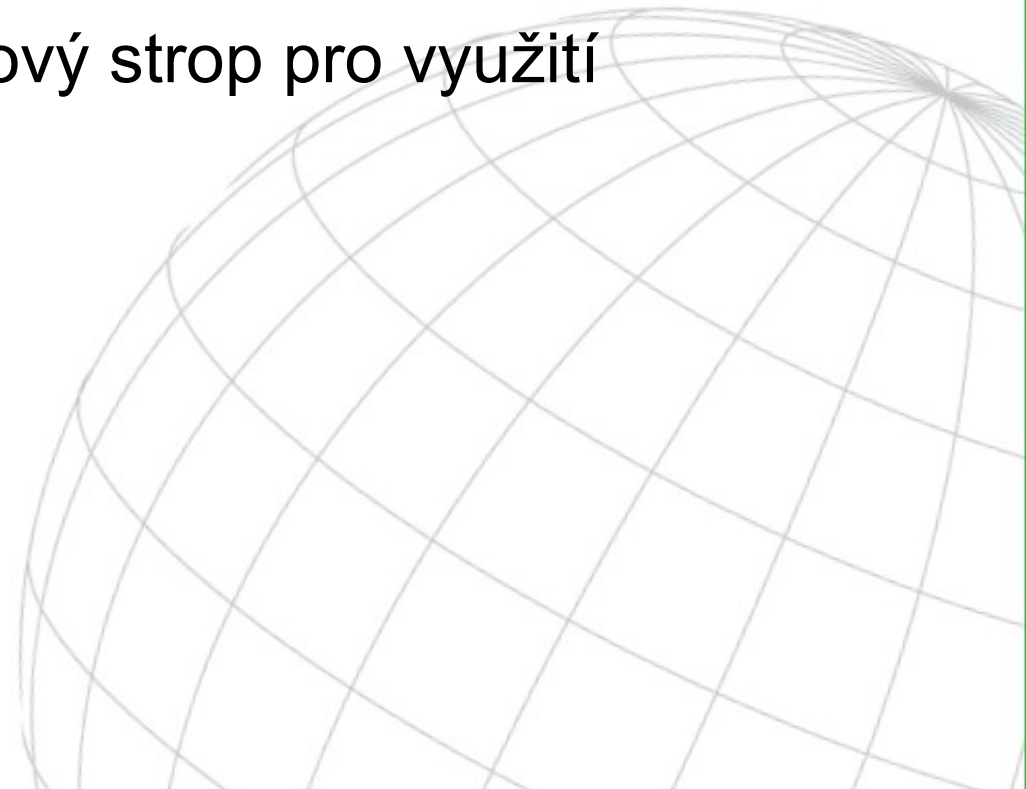

UNESCO v ČR

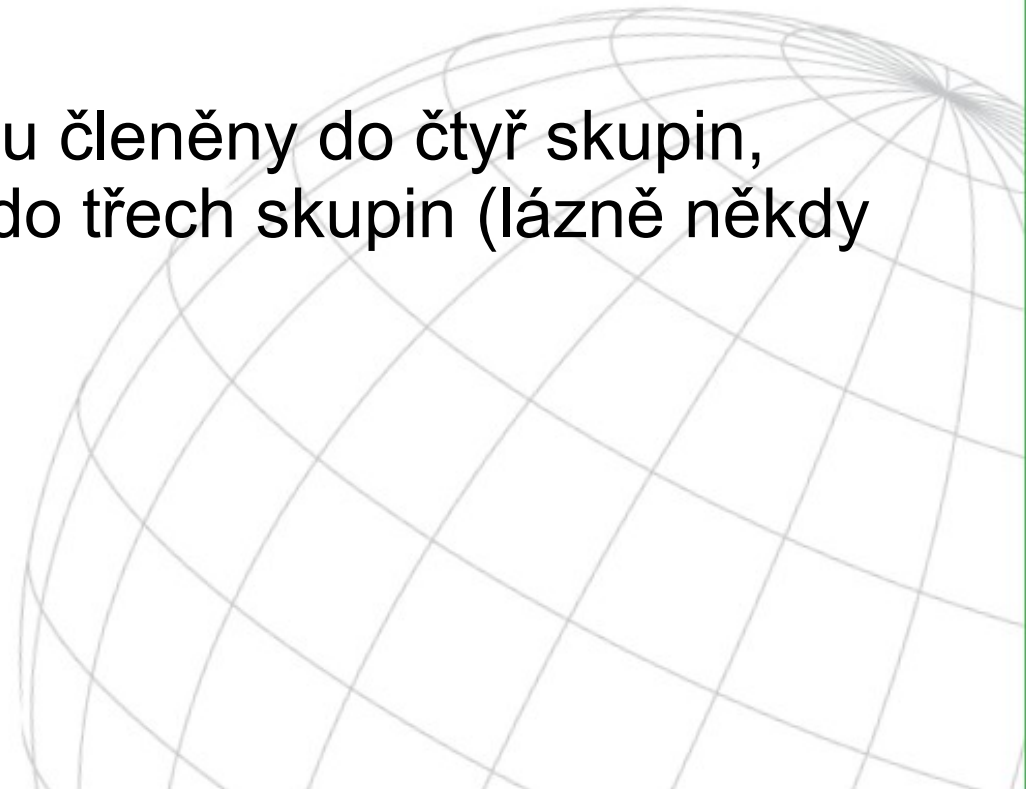
Realizační faktory

- Mají dominantní postavení pro konečnou fázi uskutečňování cestovního ruchu
- Umožňují danou oblast dosáhnout (doprava) a využít (ubytovací a stravovací zařízení, případně zábavná a sportovní)
- Svoji kapacitou tvoří nabídkový strop pro využití lokalizačních podmínek

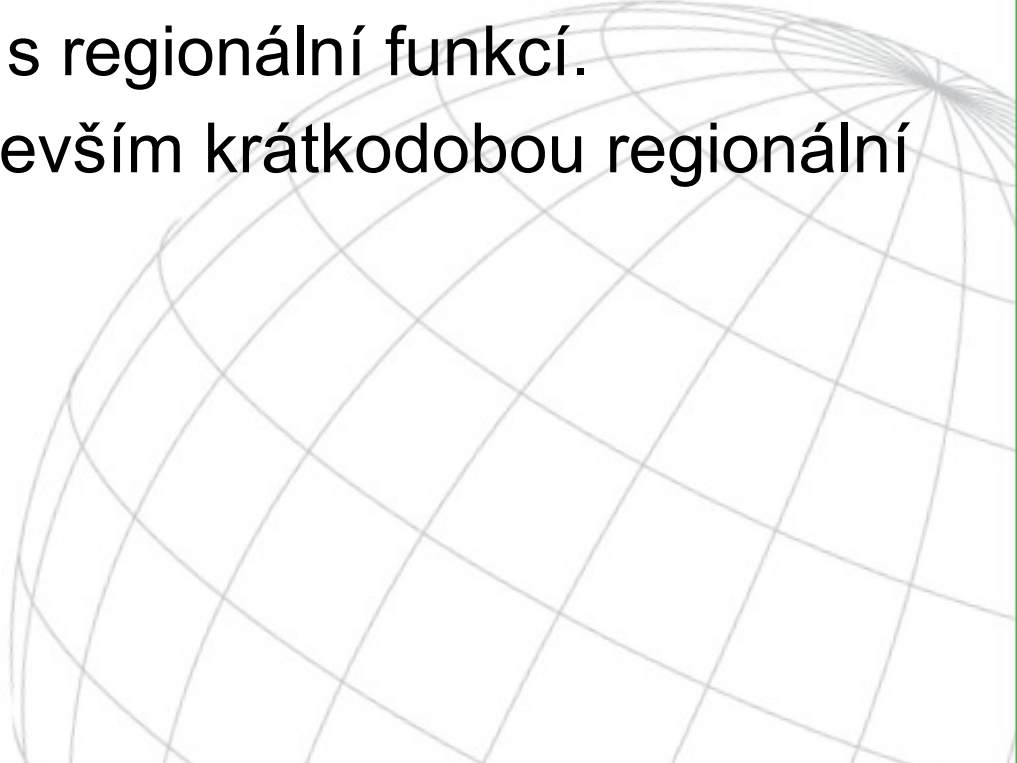

Klasifikace cestovního ruchu v ČR

- V České republice rozlišujeme hierarchii cestovního ruchu na základě komplexních ukazatelů (dopravní dostupnost, vybavenost službami, přírodní a společenská atraktivita...)
- Pomocí těchto ukazatelů vytváříme tři až čtyři stupně středisek cestovního ruchu (nejvýznamnější centra mají stupeň 1)
- Oblasti cestovního ruchu jsou členěny do čtyř skupin, města a lázeňská střediska do třech skupin (lázně někdy do dvou skupin)

Oblasti cestovního ruchu v ČR

- I. kategorie – krajiny s funkcí převážně mezinárodního případně celostátního významu (Krkonoše, Západočeské lázně).
 - II. kategorie – oblasti s funkcí převážně celostátní a částečně mezinárodní.
 - III. kategorie – oblasti pouze s regionální funkcí.
 - IV. kategorie – oblasti s především krátkodobou regionální funkcí.
-

Oblasti I. kategorie

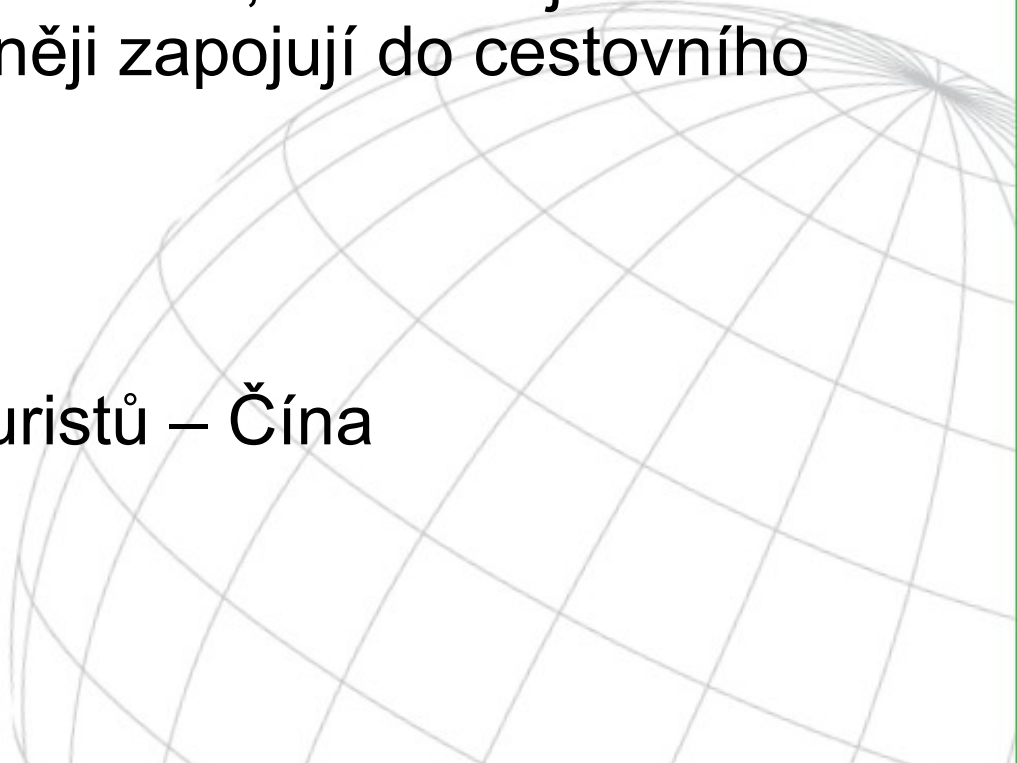
- 33 měst
- Brno, České Budějovice, Český Krumlov, Děčín, Domažlice, Františkovy Lázně, Hradec Králové, Cheb, Jihlava, Jindřichův Hradec, Karlovy Vary, Klatovy, Kroměříž, Kutná Hora, Liberec, Litoměřice, Luhačovice, Mariánské Lázně, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Písek, Plzeň, Prachatice, Tábor, Teplice, Třeboň, Ústí nad Labem, Zlín, Znojmo, Žatec

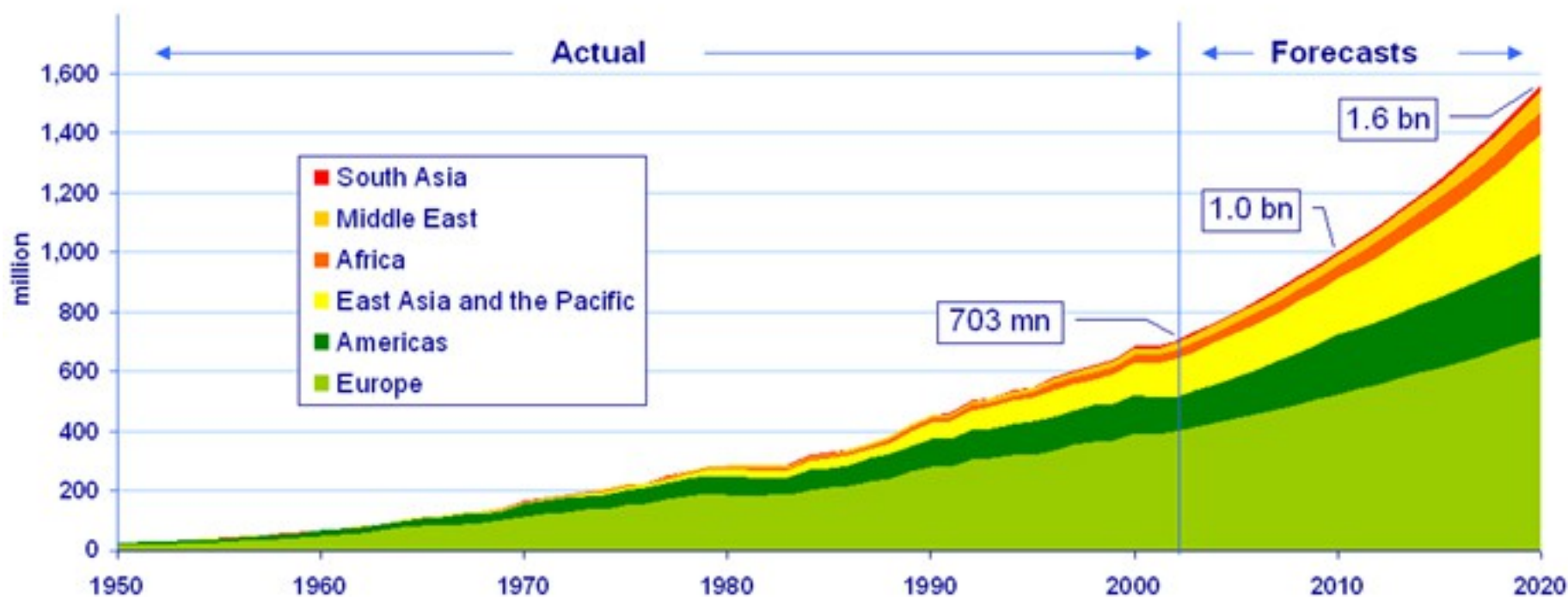
Organizace cestovního ruchu

- Světová organizace cestovního ruchu (<http://www.world-tourism.org>) (World Tourism Organization, WTO, sídlí v Madridu)
- Mezinárodní turistické sdružení (AIT – Alliance Internationale do Tourismu)
- Mezinárodní federace mládežnických ubytoven (IYHF – Internacional Youth Hostel Federation)
- Světové sdružení cestovních kanceláří (UFTAA – Universal Federation of Travel Agents Assosiationes)
- Světové sdružení cestovních kanceláří (WATA – World Assosiationes of Travel Agencies)

Trendy cestovního ruchu

- Rozsah a intenzita cestovního ruchu stále roste
 - Především v ekonomicky vyspělých zemích se cestovní ruch stává masovým jevem a ekonomicky i sociologicky důležitým fenoménem
 - Dotýká se ovšem i rozvojových zemí, které se jako přijímací země stále intenzivněji zapojují do cestovního ruchu
 - Informační technologie
 - Jistota a bezpečí
 - Orientace na nové skupiny turistů – Čína
-

Prognóza cestovního ruchu

Bezpečí

- Poměrně vysoká míra nejistoty (kriminalita, terorismus, ekologie...) v běžném životě povede ke zvýšeným potřebám jistoty a bezpečí v rámci cestovního ruchu
- Vzrostou náklady na bezpečnost
- Cestovní ruch bude velice pružně reagovat na poptávku v krizových oblastech a obdobích

Informační technologie

- Široká dostupnost informací o cestovním ruchu
- Rezervace a prodej přes internet
 - Snížení významu cestovních agentur a kanceláří
 - Zpoždování termínů koupě a rezervací
- Posílení role e-marketingu

Děkuji za pozornost

